ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 342 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 14 ՕԳՈՍՏՈՍ 1858

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է . . . 130 ղրշ
Վեցամսեայ „ . . . 70 „
Եռամսեայ „ . . . 40 „
Մէկ ծանուցումը տողն 80 փարա է :
Ստորագրութիւնները կանխիկ են :
Ստորագրութիւնները ամեն ամսոյն 1 էն եւ 16էն կը սկսին :

Դուրս երթալիք լրագիրներուն ճամբու ծախքը ամեն մէկ թիւին համար 20 փարա է :
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին պէտք ուղղուի . եւ ատոնց ճամբուն ծախքը խրկողին վրայ է :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ

Ուրբաթ օրը հեռագրով լուր եկաւ մայրաքաղաքս թէ Փարիզի դեսպանաժողովը Դանուբեան իշխանութեանց կազմութեան խնդիրը որոշեր է, եւ օգոստոս 7/19ին այս որոշումն ստորագրըւեր է:

Գաղղիոյ վերջին լրագիրները լուր կու տան թէ Անգլիոյ թագուհին լատ. օգոստ. 6ին առտուն Ն. Նաբոլէոն կայսեր եւ կայսրուհւոյն վերջին այցելութիւնն ընդունելէ ետեւ, Շէրպուրկի նաւահանգստէն մեկնեցաւ:

Հետեւեալ օրը կայսրը եւ կայսրուհին նաւարանին այցելութեան գացին եւ նոյն օրը Նաբոլէոն Գ. անուամբ շինուած նորաշէն մեծ աւազանը բացվեցաւ:

Հետեւեալ օրն ալ՝ Շէրպուրկի Նաբոլէոն անուն հրապարակին մէջ տեղը անկըված Ա. Նաբոլէոնի ձիաւոր արձանին օրհնութեան եւ բացման հանդէսը կատարվեցաւ մեծաշուք կերպով, եւ այս արարողութիւնը կատարվելէն ետեւ՝ կայսրն ու կայսրուհին նաւ նստան ու Պրեսթ գացին բոլոր նաւատորմիղն ալ հետ:

Հոն զանազան պատգամաւորութիւններ ընդունելէ եւ զօրաց հանդէս ընելէ ետեւ՝ հետեւեալ օրը Ն. կայսրն ու կայսրուհին Քէմբէր գացին:

Անգլիական Մօրնինկ-Հէրալտ լրագիրը կըսէ թէ Ն. Նաբոլէոն կայսրը հրաման ըրեր է կրանիթ քարէ բուրգ մը շինել Շէրպուրկի նաւարանին նորաշէն աւազանին գլուխը՝ ի յիշատակ Ն. Վ. Վիքթօրիա թագուհւոյն ըրած այցելութեանը:

Անգլիոյ թագուհին Շէրպուրկէն Անգլիա դառնալէն ետեւ, լատ. օգոստ. 10ին Ալպերթ իշխանին հետ ընկերակցութեամբ նորէն նաւ նստելով Պելճիքայի Անվէռս նաւահանգիստը ելաւ:

Անվէռսէն Ն. Թագուհին ճամբան շարունակեց եւ Պելճիքայի թագաւորին հետ տեսութիւն ընելէ ետեւ՝ Պրուսիոյ հողը մտաւ եւ օգոստ. 12ին Պոցտամ հասաւ:

Գաղղիական Մօնիթէօր լրագրին հետեւեալ լուրերը կու տայ Չինաստանի գործերուն վրայ:

" Յունիս 4ին, դաշնակիցները Բէյ-Հօ գետէն վեր ելնելով՝ Թիէն-Չին անուն մեծ քաղաքին տիրեցին, որ կայսերական Բէքին մայրաքաղաքէն քսան եւ հինգ ժամու ճամբայ հեռու է եւ մէջը մէկ միլիոնի չափ բնակիչ կայ:

" Գաղղիոյ եւ Անգլիոյ դեսպանները ցամաք ելնելով մեհեանի մը մէջ կը բնակին: Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի դեսպաններն ալ անոնց ետեւէն գացին:

" Չինաստանի կայսրը երկու լիազօր դեսպան խրկեց Թիէն-Չին, որոնք յունիս 4ին առաջին անգամ տեսութիւն պիտի ընէին դաշնակից տէրութեանց լիազօր դեսպաններուն հետ:

" Հնդկաստանի մէջ Ռօպէրթսօն զօրապետը Ավալիորէն փախչող ապստամբները կը հալածէ:,,

Վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ դաշնակից տէրութեանց լիազօր դեսպաններուն եւ Չինաստանի կայսեր խրկած երեսփոխաններուն մէջ խօսակցութիւնները կը շարունակէին: Առջի բերանը քիչ մը յոյս կար յաջողութեամբ լմննալուն, բայց Չինացի երեսփոխանները կերեւի որ չէին ուզեր եւրոպական դեսպաններուն թոյլ տալ որ Բէքին նստին:

Ռուսիոյ եւ Միացեալ-Նահանգաց երեսփոխանները զատ զատ կը բանակցին չինաց երեսփոխաններուն հետ:

Լորտ Էլճին 1500 նոր զօրք ուզեց Բէքինի վրայ քալելու համար:

Քանթոնի բնակիչներն այս օրերս սկսեր են գլուխ վերցնել, եւ առանձին զինուոր օտարականներն սպաննել:

Կալկաթայի մէջ քօլէրան սաստկանալ սկսեր է:

Անգլիական Թայմս լրագիրն Հնդկաստանի ապստամբութեան վիճակին վըրայօք հետեւեալ ուշադրութեան արժանի յօդուածը կը հրատարակէ:

" Հնդկաստանի մէջ՝ ապստամբներն իրենց առաջնորդները Անգլիացւոց ձեռքը կը մատնեն կամ իրենց զէնքերն իրարու կը դարձունեն՝ յուսալով որ իրենց վերջին ժամուն մէջ անգլիացւոց առջեւ շնորհ գտնելու իրաւունք մը ձեռք կը բերեն: Ուտի արեւելեան սահմաններուն վրայ Կօրուքբօր քաղաքին ապստամբները առաջարկութիւն ըրին անգլիացւոց՝ գլխաւոր ապստամբապետ մը մատնելու՝ քանի մը պայմաններով:

" Հնդկաստանի մէկ ուրիշ կողմն ալ մեր գլխաւոր թշնամիներէն մէկը՝ Լուքնովի Մոլվին՝ նոյն իսկ հնդկաց ձեռքովն սպաննըվեցաւ: Այս մարդը քանի մը թնդանօթներով Շահժէհանբուրի մօտը գտնըվող Ռաճայի մը բերդին վրայ գացեր էր: Յիշեալ Ռաճային վարմունքը անգլիական իշխանութեան կողմանէ դատաստանական հետազօտութիւններու նիւթ եղեր էր. բայց ինքը խոհեմութեամբ իր յանցանքը ծածկել կամ իր անմեղութիւնը ցուցընել ուզելով, Մոլվին վրայ յարձակեցաւ, ու պատերազմին մէջ զանիկա սպաննելով գլուխը Շահժէհանբուրի անգլիական իշխանութեան խրկեց իբրեւ իր կողմանէ ընծայ մը: Մինչեւ անգամ կըսվի թէ Նանա Սահիպ ալ անգլիացւոց ձեռքը մատնըվեր է: Ասոնք յուսահատութեան, համոզման, զղջման եւ երկիւղի կարեւոր նշաններ են, եւ յոյս կու տան մեզի թէ ապստամբներն այսչափ ամիսներէ ՚ի վեր միշտ մեզնէ յաղթըվելով՝ սիրտերնին վախ մըտած է եւ հնազանդելու յօժարութիւն ունին:

" Ալ յուսանք որ ապստամբութեան վերջին շրջանը վերջնական սպառման մը շրջան պիտի ըլլայ, եւ այսուհետեւ կատարվելիք գործը աւելի կառավարութեան գործ պիտի ըլլայ քան թէ աշխարհակալութեան: Քաջ գիտենք թէ Հնդկաստանի բոլոր ապստամբներուն ընդհանուր ու կատարեալ հնազանդութեամբն ալ Հնդկաստան չպիտի կրնայ առջինին պէս ըլլալ:

" Այնպիսի տեսարաններ տեսնըվեցան եւ այնպէս կիրքեր գրգռեցան՝ որ Հնդկաստանցիներէն պակաս տպաւորելի եղող ժողովրդոց մէջ անգամ չեն կրնար հանդարտիլ: Մէկ կողմանէ վստահութիւնը կորսուած է . միւս կողմանէ հաւատարմութիւնն [illegible] . եւ հասարակ հանապազօրդեան յարաբերութեանց մէջ անմիջապէս անցնելը դժուար: Ուրիշ կողմանէ՝ մենք ալ ազգու խրատ մը առինք:

" Մեր երկու մեծ սխալներն հասկցանք, որ էր չափազանց վստահութիւն ունենալ տեղացի զօրաց վրայ եւ թոյլ տալ այն զօրքերուն որ կրօնական ներողամտութեան կամ թուլութեան սահմաններն իրենք գնեն: Եւ ինչպէս որ մեր չպասած տեղը թշնամիներ դէմերնիս ելան, անանկ ալ չյուսացած տեղերնիս բարեկամներ գտանք:

Հնդկաստանի բնիկ իշխաններն իրենց զօրքերը մեզի օգնութեան բերին՝ երբ մեր բուն զօրքերը մեզի դէմ կը դառնային: Ժողովուրդն ընդհանրապէս համակրութիւն ցուցուց մեզի եւ մեր թըշնամիներուն ամենեւին չցուցուց:

Բէնճապի պատերազմասէր հպատակներն ալ իրենց հաւատարմութիւնն ու քաջութիւնը մեզի ծառայելու նուիրեցին:

" Այսպէս է ահա մեր կացութիւնը Արեւելքի մէջ: Թէեւ որ բաւականանանք զանիկա խոհեմութեամբ բարեկարգելու, մեր Հնդկաստանի տէրութեան հաստատութիւնը 1857 ին ապստամբութենէն սկսած կրնանք համարել:

Անգլիոյ թագուհին՝ Հնդկաստանի անգլիական զօրաց ընդհանուր հրամանատար Սըր Քօլին Քամպէլ զօրապետին ազնուականութեան աստիճան շնորհեց՝ Քլայտի Սկուէ (պարոն) տիտղոսով:

Անգլիոյ կղերը եւ ժողովրդեան մէկ մասը մեծ հոգ ունին Հնդկաստանի ժողովուրդները քրիստոնէութեան դարձունելու վըրայօք:

Անցեալ 7ին՝ հաւատք տարածելու զանազան ընկերութիւններէն բաղկացեալ պատգամաւորութիւն մը գնաց Հնդկաստանի գործոց վերատեսուչ Լորտ Սթանլէի եւ հարցուց թէ կառավարութիւնը ինչ ընթացք պիտի բռնէ Հնդկաստանի մէջ կրօնի նկատմամբ:

Լորտ Սթանլէ պատասխան տուաւ թէ կառավարութիւնը կրօնքի նկատմամբ բոլորովին չէզոք պիտի կենայ, եւ եւրոպական կրօնքները Հնդկաց կամ Մահմետականաց կրօնքներէն նախապատւեցունելու եւ ոչ անուղղակի միջոցներ ձեռք չպիտի առնըվին: Եւ աւելցուց թէ կառավարութեան աչքին՝ կրօնական եւ քաղաքական խնդիրները բոլորովին որոշ եւ տարբեր են իրարմէ:

Բուքուրէշէն յուլիս 18/30 թուով գրված նամակ մը հետեւեալ լուրերը կու տայ:

" Գարատաղի սահմանին երկրացոյցը գծելու համար սահմանված յանձնարարական ժողովն հետեւեալ կերպով կազմըված է:

Անգլիոյ կողմանէ Պ. Չըրչիլ հիւպատոսը.

Աւստրիոյ կողմանէ՝ Եօանովիչ հարիւրապետն եւ Օտեսքալքի իշխանը.

Գաղղիոյ կողմանէ՝ Պ. Հէքառ հիւպատոսն եւ Ժըլէս հարիւրապետը:

Ռուսիոյ կողմանէ Պ. Վանկալե հարիւրապետը.

Պրուսիոյ կողմանէ՝ Սթէյն Քամինքի հարիւրապետը.

Ու Տաճկաստանի կողմանէ՝ Ֆերիք Հիւսէյին փաշա զօրապետը, Անթօան էֆէնտին եւ ձիաւորաց պաշտօնակալ Մուսթա էֆէնտին:

Այս յանձնարարական ժողովը չորեքշաբթի օրը աւստրիական Լօյտի անուն պատերազմական շոգենաւով Բրայլօ եւ անկէց սահմանագլուխը գնաց եւ անմիջապէս գործի սկսաւ, եւ հիմա Արաժովօ կը գտնըվի:,,

---

Հերսէկի Թրէպինս քաղաքէն գրված նամակ մը լուր կու տայ, թէ վսեմ. Քէմալ էֆէնտին երկիրը խաղաղեցընելու ջանքը անխոնջ փութով կը շարունակէ: Ապստամբներուն կողմանէ խրկված պատ-

զամաւորութիւնները Նորին վսեմութեան բարեսէր բնաւորութենէն եւ Հայրական խրատներէն գոհ ըլլալով՝ ետ կը դառնան. ուստի մեծ յոյս կայ որ քիչ ժամանակէն բոլոր երկրին մէջ բարեկարգութիւնը կը վերահաստատի ։

Վիեննայէն օգոստ. 10/22 թուով Կ. Պոլսոյ աւստրիական դեսպանատունը եկած հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ թէ Ռուսիոյ Ա. կայսրուհին նոյն օրը արու զաւակ մը ծներ է յաջողութեամբ ։

Մայրաքաղաքիս Ռուս «Օրիան» լրագիրը լուր կուտայ թէ կայսերական բարձրագոյն կառավարութեան կողմանէ յատուկ պաշտօնիւ Գրիտէ խրկուած վսեմ. Խալիլ փաշան՝ յանցաւորաց գլխաւորները բռնելով մահուան դատապարտեր է ։

Այս լուրին վրայ Ռուս «Օրիան» ուրիշ լուրեր ալ կաւելցնէ, բայց ընթացութեանը ինքնալ վստահ չըլլալուն արժանի չենք համարիր լրագրիս մէջ հրատարակել ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թարգմանութիւն կայսերական Խաթթի-Հիւմայունին որ անցեալ շաբաթ օրը հրատարակուեցաւ Բ. Դրանը

Իմ արժանընտիր Վեզիրս ։

Մեր կայսերական ընտանեաց Հարանիքներուն պատճառաւ ա՛ս Հարկի եղած պարտքերէն զատ, իմացանք որ մեր կայսերական տանը անդամներուն անհոգութեամբն ու անխնայողութեամբը՝ զանազան նիւթեր ծախու առնուիլը կը շարունակէ մեր կամացը հակառակ ։ Մեր կայսերական ընտանեաց անդամներուն շնորհված կանոնաւոր ամսականներն իրենց բաւական ըլլալով, անկէ աւելի ծախք մը ընելնին բոլորովին հակառակ է մեր կայսերական կամացը ։ Ու թէպէտ ուրիշ Խաթթի-Հիւմայունով մը պիտի ծանուցվի թէ մեր բուն հպատակներուն եւ թէ օտարազգեաց որ իրենցմէ ուզված բաները բերելու չեն պարտաւորիր մնալով թէ իրենց առնելիքը երբ ըլլայ նէ կառնուն, այսու ամենայնիւ մեր վեքիլներուն բարձր հրամանը ամեն պաշտօնատարաց եւ գործակալաց ծանուցվելով, հակառակ վար- [illegible] եւ վարկերը ըստ պիտոյից քննարկվելու եւ պատժըվելու եւ ասոր վրայօք հանդապօրեայ արթուն հսկողութիւն ըլլալու համար, պաշտօնէ զատեցինք այս պաշտօնը Սերասքեր Ռիզա փաշային յանձնել. միանգամայն տեղւոյն մօտաւորութեան պատճառաւ Թոփհանէի Միւշիրութիւնն ալ Սերասքերութեան պաշտօնին հետ միացնելով անոր տուինք ։ Ու որովհետեւ Թոփհանէի Միւշիր Մեհմէտ Ռիւշտի փաշան ալ մեր ընտիր պաշտօնեայներէն մէկն է, զանիկա ալ Պաշտօնէից Խորհրդոյն անդամ անուանելով արժան դատեցինք, եւ երկուքն ալ կանչելով վերոյիշեալ պաշտօններն իրենց յանձնեցինք ու մեր Բ. Դուռը կը խրկենք ։ Սերասքեր Ռիզա փաշան, եւ ելեւմտից ու կայսերական անձնական գանձուց պաշտօնեայներն անմիջապէս պիտի ժողվին եւ այս գործին վրայ խորհրդակցին ։ Եղած պարտքերուն մէջէն արդարն ու իրաւացին եւ զանազան պատճառներով չափազանց գանըրվածները պիտի քըննեն ու անոնց տալմարը պիտի չինեն ։ Իմ կայսերական հաստատուն կամքս այն ըլլալով որ այս կերպ անկարգութիւններ այսուհետեւ բնաւ չըպատահին, այս նպատակին հասնելու համար պէտք եղած միջոցները պէտք է շուտով մտածվին ։

Մայրաքաղաքիս տաճկերէն Ճէրիտէ Հաւատիս լրագրին մէջ հետեւեալը կը կարդանք ։

Կայսերական տէրութեան գաւառաց կուսակալներուն նախկին պարտքն է հոգալ երկրին բարւոք կառավարութեանը, օգոստափառ Ինքնակալին հպատակաց անդորրութեանը եւ հասարակաց բարեկեցութեան յառաջանալուն ։ Դժբաղդաբար, ժամանակէ մը 'ի վեր, կայսերական կառավարութեան հայրական դիտաւորութիւնները կատարուիլ չըտան քանի մը գաւառներու մէջ ։

Օգոստափառ Ինքնակալը հրաման բրաւ որ ազդու միջոցներ ձեռք առնըւին կառավարութեան լաւագունութեանը եւ իր ամեն կարգի հպատակաց անդորրութիւնն ու ապահովութիւնը պահպանելու համար ։ Ուստի հարկաւոր դատեցաւ քանի մը գաւառաց կուսակալները փոխել, որոց վարմունքը դժգոհութեանց պատճառ եղեր էր ։

Տրապիզոնի կուսակալութիւնը վսեմափայլ Խըզըլ Իզզէթ փաշային յանձնըւեցաւ, Ներքութեան(?) բարձրագոյն ատենին անդամութիւնն ալ վրան մնալով ։

Պօսնայի նախորդ կուսակալ վսեմ. Մէհմէտ փաշան Հալէպի կուսակալ անուանեցաւ ։

Թըրհալայի կառավարիչ Հիւսնի փաշային Վեզիրութեան աստիճան տրվելով Եանեայի կուսակալ անուանեցաւ. եւ իր տեղը Էդհէմ փաշան Թըրհալայի կառավարիչ անուանեցաւ ։

Կայսերական կառավարութիւնը ատտրիկ հրամաններ ու պատուէրներ խրկեց թէ վերոյիշեալ եւ թէ ուրիշ ամեն գաւառաց կուսակալներուն, կառավարիչներուն եւ գործակալներուն՝ ամեն մէկուն պարտաւորութիւններն ու պատասխանատուութիւնը որոշելով ու սահմանաւորելով ։

Կայսերական բարեխնամ կառավարութիւնը պղնձի դրամոց դուրս առնըւելուն եւ մայրաքաղաքիս մէջ շահաւնիւթ ըլլալուն առաջքն առնելու համար՝ նոր հրամանագրով մը կը ծանուցանէ թէ Կ. Պոլսոյ Իհթիսապի դրան եւ բոլոր մաքսատուներուն կողմանէ յատուկ գործակալներ հսկողութիւն պիտի ընեն այսուհետեւ որ որոշված գումարէն աւելի պղինձ դրամ դուրս չելլէ՝ եւ մանաւանդ չըլլայ թողուն որ պղինձ դրամները քանի մը հեռաւոր տեղեր երթան հաւաքվին ։ Ասկէց զատ հասարակութեան ուշադրութիւնը գրաւելու համար՝ որոշված է որ գաղտնի կամ որոշեալ գումարէն աւելի պղինձ դրամ դուրս տանող մը ով որ բռնէ կամ յայտնէ՝ բռնված դրամին կէսը իրեն պիտի տրվի ։

Կայսերական կառավարութիւնը Կարսի եւ տէրութեան ասիական սահմանագլխին ուրիշ մէկ քանի կէտերուն ամրութիւնները լաւ վիճակի մը մէջ դնելու համար զինուորեալ քաջահմուտ պաշտօնակալներէ յանձնաժողով մը [illegible] պիտի երթայ եւ իր պաշտօնն 'ի գործ դնելու սկսի ։

Մեր նախընթաց թիւերէն մէկուն մէջ ծանուցինք թէ օրէնսդրութեան հմուտ անձինքներէ Բ. Դրանը հաստատված յանձնարարական ժողով մը անշարժ ստացուածոց վերաբերեալ զանազան օրէնքները բացատրել, ժամանակիս պիտոյիցը համեմատ չափաւորել, եւ ամէնը մէկ տեղ բերելով ու կարգի դընելով նոր օրինագիր մը կազմեր էր, որն որ Թանզիմաթի բարձր ժողովէն ալ քըննըւելով օգոստափառ Ինքնակալին բարձր հաւանութեամբն հաստատվեցաւ ։

Մայրաքաղաքիս [illegible] լրագիրն այս նոր օրինագրին մէկ յօդուածը յիշելով՝ կըսէ ։

«Մինչեւ հիմա հողային ստացուածոց ժառանգութիւնը ուղղակի հօրմէն որդւոյն կանցնէր ։ Որդին հօրմէն կը ժառանգէր. բայց հայրը մեռնելու ըլլայնէ՝ իր պապուն (տէտէ) ստացուածքը չէր կըրնար ժառանգել ։ Ուղղակի միջնորդ մը հարկաւոր էր. ապա թէ ոչ՝ ժառանգութիւնը տէրութեան կանցնէր ։ Այս իրաւունքը տէրութիւնը ձգեց, եւ ուղղակի միջնորդ չունեցող ժառանգներուն անցուց. այսինքն՝ թոռները պապուն ստացուածքը պիտի կրնան ժառանգել ։ Դարձեալ այն հողերը՝ որոց տէրերը ժառանգ չունին, անոնց մեռնելէն ետքը՝ ամենէն աւելի այն նահանգին (գազա) կամ գեղին մէջ գտնըվող զինուորականներուն պիտի տրվին թէ որ առնուլ ուզեն, կամ զինուորական չգտնըված տեղը՝ առնուլ ուզողներուն ամենէն աղքատները որոնք են նէ անոնց պիտի տրվի ։»

Կրետէի քրիստոնեայ բնակիչներն ասկէ 20 ի օրի չափ առաջ շնորհակալութեան ուղերձ մը խրկեր էին կայսերական կառավարութեան ։ Յիշեալ ուղերձին մէջ Կրետէի նախորդ կառավարիչ վսեմ. Վէլի փաշային դէմ ամբաստանութեան խօսքեր գտնըվելով, Նորին վսեմութիւնն հետեւեալ նամակը գրեց բարձրապատիւ Մեծ եպարքոսին ։

Կ. Պոլսոյ լրագիրներուն մէջ Կրետէի կըղզին բնակող քրիստոնեայ հպատակներուն կողմանէ տրված ուղերձ մը կարդացի, որուն մէջ զըրպարտութիւններ կան իմ կառավարութեանս վըրայ ։

Յիշեալ ուղերձին տէրութեան լրագիրներուն մէջ հրատարակվիլը կրնայ կարծեցնել թէ կայսերական կառավարութիւնը հաւանութիւն տուած ըլլայ այն զըպարտութեան խօսքերուն ։

Ես ապացոյցներ ունիմ որ Կրետէի կղզին կառավարած ժամանակս անդըլյալէն(?) կերպով միշտ հնազանդ գտնըվեր եմ Բ. Դրան ամեն հրամաններուն եւ հրահանգացը եւ Տէրութեան օրէնքներուն. թէ որ դիս ամբաստանեն թէ՝ որ եւ իցէ գործի մէջ առանց կայսերական կառավարութեան հրամանին կամ անոր հրամանացը հակառակ վարված եմ, եւ Տէրութեան օրինացը հպատակող բնակչաց մէկուն ստացուածքին, հարստութեանը, կեանքին կամ պատւոյն վնաս հասուցած եմ, պատրաստ եմ դատվելու թէ որ յանցանք մը վրաս ստուգվի եւ հաստատվի ։

Ուստի կը համարձակիմ աղաչելու Ձեր բարձրութեանը որ հրաման ընէք ամեն կանոնաւոր միջոցներով ստուգելու թէ ո՛ր կողմն է իրաւունքն ու արդարութիւնը, եւ միանգամայն կը խնդրեմ որ հրաման տաք այս նամակս լրագիրներուն մէջ հրատարակելու, իբրեւ պատասխան Կրետէի քրիստոնեայ բնակչաց վերոյիշեալ ուղերձին ։

ՎԷԼԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Անցեալ շաբթու մայրաքաղաքիս Ռուսաց վսեմ. դեսպանին կողմանէ պաշտօնական կերպով լուր եկաւ ազգային պատրիարքարանը թէ Ռուսաց Վ. կայսրը Կ. Պոլսոյ նախորդ Պատրիարք ամենապատիւ Տ. Մատթէոս Արքազան Եպիսկոպոսին վրայ հաստատեր է Սուրբ Էջմիածնի կաթողիկոսութեան ընտրութիւնը ։

Այս կարեւոր լուրը անտարակոյս մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ ընդհանուր ազգիս, որովհետեւ ամենապատիւ Տ. Մատթէոս Արքազան Եպիսկոպոսին Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պայծառութեանն ու ազգիս բարոյական եւ ուսումնական զարգացմանը համար ունեցած անձնանուէր փոյթը վաղուց 'ի վեր բազմապատիկ փորձերով ազգիս ընդհանրութեանը քաջածանօթ ըլլալով, տարակոյս չկայ որ Հայաստանեայց ընդհանուր Հայրապետութեան գերագոյն գահը ժառանգելով՝ Նորին բարձր Սրբազնութիւնը մեծ եւ ընդարձակ կարողութիւն եւ միանգամայն առիթ պիտի ունենայ իր ազգասիրական գովելի դիտաւորութիւններն 'ի գործ դնելու եւ մեծամեծ բարիքներ ազգին վայելել տալու ։

Կիրակի օրը Խասգիւղու Յէնի Մահալէի ազգային դպրոցը իր առաջին վեցամսեայ հարցաքննութիւնը կատարեց 'ի ներկայութեան բազմաթիւ պատուարժան եկեղեցականաց եւ աշխարհական ուսումնականաց ։ Այս քննութեան վրայօք հետեւեալ պատուական նամակը խրկված է մեզ հրատարակելու ։

Արժանապատիւ խմբագիր Մասիս լրագրոյ ։

Անցեալ 10 ին կիւրակէ օրը Խասգիւղու Սուրբ Կարապետի ընկերութեան նորահաստատ աղջկանց դպրոցին վեցամսեայ քննութեանը ներկայ գտնուելու պատիւն ունեցայ որ կատարվեցաւ ամենայն փառաւորութեամբ [illegible] ընդարձակ սրահին մէջ բազմաթիւ պատուաւոր անձանց ներկայութեանը. որոնք յիշելով մէկ մէկու նոյն սրահին մէջ երբեմն կատարուած շքեղ զուգոյն եւ բազմարդիւն քննութիւնները, որոնք կը ցուցնէին եւ կ'օրհնէին ազգասէր առաքինի հիմնադրին անունը, որոնք նորէն այն քննութիւնները տեսնալու յոյսը կընէին այժմեան բարեսէր ազգին շնորհիւ, եւ ամենը մէկէն հիմակուհիմա կը մխիթարուէին տեսնալով՝ որ մատաղերամ աղջկունք մանչերուն տեղ յաջորդելով կը նուիրէին իրենց 'ի սրտանց փափաքած արդիւնքը. եւ ալ անոնց պէս կը մտածէի ու մխիթարուէի, մանաւանդ տեսնելով աշակերտուհեաց միայն վեցամսեայ աշխատութեամբ ըրած բաւական յառաջադիմութիւնը գլխաւորապէս ձեռագործութեան մէջ, որով պատրաստած զանազան գեղեցիկ ձեռագործներնին քննութեան առիթով վիճակահանութեան դրուելով իրենց տասը բաժինի համար սիրով ստորագրողներ գտնուեցան ։ Այս տեսնալով թէպէտ ընկերութեան արժանապատիւ անդամոց բանիւ խիստ շատ շնորհակալ եղայ, բայց այսպիսի գործերը բոլոր ազգին առջեւ հրապարակաւ շնորհակալ ըլլալու արժանի գործեր ըլլալուն՝ ձեր պատուական լրագրին միջոցաւը իմ շնորհակալութիւններս հրատարակելու ալ կը ցանկամ, եւ այս առիթով կըսեմ ծնողաց որ անոնց երջանկութիւնը ուրիշ բանով չկրնար ըլլալ, եթէ ոչ առն եւ կնոջ համամիտ համախոհ ու համակարծիք ըլլալովը ։

Ինչպէս արդեօք համամիտ կրնան ըլլալ՝ երբ այրը քիչ շատ ուսեալ՝ կուզէ իր զաւակը կըրթել, մինչդեռ կինը անուսումն յաշխատութենէ խնայել ուզելով զաւակը՝ քանի որ ձեռքը գիրք տեսնայ, բաւական է, ալ մի կարդար, խելքիդ մի պիտի գայ ըսելով՝ կը քաշէ գիրքը ձեռքէն կառնու, թերեւս կարդալ գրել հնարքին անէծք կը կարդայ. ինչպէս արդեօք համախոհ կրնան ըլլալ նոյնպիսի ամուսինք, երբ այրը համոզուած է որ առանց ուսման իր զաւակը չկրնար համեստութեամբ ճարել իր ապրուստը, չկրնար իրեն արժանաւոր ժառանգ ըլլալ. մինչդեռ կինը ընդհակառակն կը բաղձայ որ զաւակը որ առաջ դպրոցէն ելլէ, բան սորվիլը չէ սորվիլը փոյթ չէ, տանուտէրի մէջ մնայ, խարդախութիւններով սուտ թիւններով մարդ խաբելու վարժուի, աչքը բանայ, քանի մը փարա մէկդի դնէ, աշխարհքն ինչ էր դեռ չսորված՝ աշխարհք մտնայ, որ ինքը աչքը չըոչած անոր մօտեցներ(?) տեսնայ, (խեղճ կին, թշուառութիւնը պիտի տեսնայ չգիտեր). ինչպէս կրնան 'ի վերջոյ համակարծիք ըլլալ, երբ ուսեալ այրը գիտէ որ ծանրագին նորաձեւ հանդերձներու համար Պէյօղլուի խանութպաններուն քսակը լեցունելով, փառաւոր կառքեր նստելով, բազմաթիւ սպասաւորներ ունենալով, ամեն գիշեր թէատրոններ երթալով, սուտ բարեկամներու մեծածախս սօարէներ, պալէներ եւ հացկերոյթներ տալով, անպատճառ ձմեռը Պէյօղլու, ամառը Պէօյիւք տէրէ կամ կղզիներն օդափոխութեան երթալով՝ մարդս ոչ պատիւ եւ ոչ վարկ կունենայ, այլ դուցէ շատերուն ընդ հակառակն կը պակսի, մինչդեռ անուսումն կինը կը յամառի կըկենայ թէ, եթէ այս գեղխութեանց մէկը պակաս ընէ, աշխարհք անոր երեսը վար պիտի առնու, ինքը իր [illegible] պատիւը եւ այն ալ իր [illegible] պատիւը պիտի կորսնցունէ ։ Այս այսպիսի ամուսնաց տանը որ կը նմանի այն խեղճ կառքին՝ որուն լծուած ըլլան մէկ մէկու բնութեան հակառակ կենդանիներ. հեռու է այն տունէն խաղաղութիւնը, ամուսնական քաղցրութիւնը եւ երջանկութիւնը, այլ տիրելով հոն խռովութիւն, տխրութիւն եւ թշուառութիւն՝ խուկ եւ խուկ դժոխք մ'ընէ ։

Ուստի խնդրեմ եւ իմաստուն ծնողք պիտի ջանան, ինչպէս նոյնը հաստատեց Սէթեան Պէ... պատուաւոր Տ. Յովհաննէս ծայրագոյն վարդապետն յիշեալ քննութիւնէն ետեւ ըրած գեղեցիկ ատենաբանութեամբը, որ ծնողք ոչ միայն մանչ զաւակներնին պիտի կրթեն, այլ աղջիկ զաւակներնին ալ պէտք եղածին չափ կրթելու հոգ պիտի տանին ոչ թէ անոնց սորվեցունելով միայն գաղղիերէն եւ անգղիերէն, նուագարան եւ երգ, կար ու ձեւ նրբութիւններ, որոնք կրնան զուգել ալ առնուիլ, այլ սորվեցունելով անոնց նախ իրենց ազգային կրօնքը, լեզուն ու պատմութիւնը, յետոյ անոնց անտեսութեան պէտք եղած գիտութիւններն 'ի

հաճոյս Էտուարդ եւ որ մի խրատ կամեցեալք բարեկիրթ ամուսնոյն։

Աղաչեմ, սրբոյ բարեկամ, որ եթէ հրենար է՝ այս նամակս այս շաբթու հրատարակէք. եւ դուք ալ այս նիւթին վրայ ամեն առիթով ծնողաց յորդոր ըլլալու բարեհաճիք։

Մնամ եւ այլն
Մ. Ե[illegible]։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս գաղղիական դեսպան վսեմ. Գ. Թուվընէլ երկուշաբթի կէսօրուն դեսպանական մեծ ճաշ մը տուաւ՝ ի պատիւ Անգղիոյ դեսպան վսեմ. Սըր Հէնրի Պուլվըրի։

Այս ճաշին՝ հրաւիրեալ՝ ներկայ էին Մեծ եպարքոս բարձրապատիւ Ալի փաշան, արտաքին գործոց պաշտօնեայ վսեմափայլ Մահմուտ փաշան; Թանզիմաթի ժողովին նախագահ վսեմ. Գէպրըզըլը Մէհմէտ փաշան, Անգղիոյ եւ ուրիշ տէրութեանց դեսպաններն իրենց գլխաւոր պաշտօնատարներովը եւ Բ. Դրան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն ոմանք։

— Շաբաթ իրիկուն մայրաքաղաքիս անգղիական ու գաղղիական դեսպանները բարձրապատիւ Մեծ եպարքոսին տունը ճաշեցին։

— Անցեալ չորեքշաբթի օրը Աւստրիոյ Ս. Ֆրանչիսկոս Յովսէփ կայսեր ծննդեան տարեդարձն ըլլալով, մայրաքաղաքիս նաւահանգիստը գտնուող օսմանեան պատերազմական նաւը դրօշակներով զարդարուեցաւ եւ սովորական եղած ազջոյնի թնդանօթներն արձակեց։

— Շիրքէթի Խայրիէի ընկերութեան Իզմիթ շոգենաւին հրամանատար Խոհաք աղային անցեալները ըրած արիական անձնանուիրութեան գործը վարձատրելու համար՝ Շիրքէթի Խայրիէի ընկերութեան վերատեսուչ Էլի էֆէնտին երկու հազար դուրուշ պարգեւեց անոր։

— Օգոստափառ Ինքնակալին փեսայ վսեմ. Էթհէմ փաշային տանը առաջին Քեահեա Էշրէֆ էֆէնտին իր պաշտօնէն ձգուեցաւ չափազանց ծախքերու պատճառաւ եւ կըսուի թէ հարցափորձի տակ է։ Արքունի պալատան ուրիշ մէկ քանի Քեահեաներու համար ալ կըսուի թէ հարցափորձի ներքեւ դրուեր են։

— Իւսկիւտարէն Պաղտատ շինուելիք ելեկտրական հեռագիրը մինչեւ Իզնիկմիտ շինուած լմնցած ըլլալով, անկէց ալ Եոզղատ հասնելիք բաժինը շինել սկսան։

— Աղէքսանդրիայէն գրուած նամակ մը հետեւեալ լուրերը կուտայ։

"Յուլիս 22ին Պէնիսադիէն մաղթացի ընտանիք մը հոս եկաւ ու քարանթինան իջաւ։ Հետեւեալ օրը նոյն ընտանիքէն այրը հիւանդացաւ։ Քարանթինան գտնուող բժիշկը զանիկա քննելով կասկածի դնաց, բայց հիւանդութեան ինչ ըլլալը վճռելու համար՝ ուզեց որ ուրիշ բժիշկներ ալ հիւանդը տեսնեն։

"Յուլիս 25ին օրը Գ. Շնոր անուն քարանթինայի բժիշկը միայնակ Քարանթինան երթալով հիւանդը նայեցաւ, շօշափեց, զննեց, եւ քարանթինայէն դուրս ելլելով քաղաքը գնաց։

"Հետեւեալ օրը հիւանդը մեռաւ եւ յուլիս 27ին օրը 6 բժիշկ Քարանթինան գացին Գ. Շնոր ալ մէկտեղ, եւ մեռելոյն մարմինը ձգեցին քննեցին տեսան որ ժանտախտէ մեռած էր։

"Այս յայտարարութեան վրայ Քարանթինայի պահապաններուն գլխաւորը խռովեցաւ, եւ իսկոյն իր սենեակը մտնելով՝ ատրճանակ մը պարպեց իր բերնին մէջ։ Ատրճանակին պայթելուն ձայնէն ամեն մարդ անոր սենեակը վազեց եւ բժիշկները քննեցին տեսան որ գնտակը բարեբաղդաբար ակռաներուն դպչելով անցեր ու բերնին ձեղունին մէջ թաղուեր մնացեր էր։ Հանեցին գնտակը, վէրքը պատեցին եւ այս յանկարծական յուսահատութեան գործին պատճառն հարցուցին իրեն։

"Ըն ժամանակը պահապաններուն գլուխը Գ. Շնորին դառնալով սաստկապէս կշտամբեց՝ ըրած անզգուշութիւնը յայտնելով, եւ որովհետեւ ինքն ալ պահապանաց գլուխն ըլլալով՝ իր պարտաւորութեանը համեմատ զանիկա վար չէր դրեր, ու թող տուեր էր որ դուրս ելլէ ու քաղաքին հետ հաղորդակցի, ասոր դէշ հետեւանքը մտածելով՝ յուսահատեր ու ինքզինքն սպաննել ուզեր էր։

"Այս յայտարարութեան վրայ՝ բժիշկներն ալ կշտամբեցին Գ. Շնորը եւ զանիկա քարանթինա դրին. պահապանաց գլուխն ալ փոխուեցաւ։

"Տեղական իշխանութիւնն այս եղելութիւնները հիւպատոսներուն իմացընելով՝ նոր միջոցներ ձեռք առաւ վերոյիշեալ անզգուշութենէն ծագելիք հետեւանքներուն առաջքն առնելու համար։„

— Մալթայէն եկող անգղիական շոգենաւ մը՝ քարանթինայի նոր կանոնին հակառակ Սէլանիկի քաղաքին հետ հաղորդակցութիւն ըրած ըլլալով, Սէլանիկէն ու Պոլսէն եկած բոլոր նաւերը քարանթինա պահելու պարտաւորեցան։

— Իզմիրէն օգոստ. 8 թուով գրուած նամակ մը լուր կուտայ թէ Էփրիկէի Տրիպոլսոյ ծովեզերքներուն վրայ ժանտախտը դեռ շարունակելով՝ քարանթինաները հետզհետէ աւելի կը խստանան։ Առաջ 10 օր քարանթինա հաստատուած էր Իզմիր, հիմա 20ի ելեր է մարդոց համար, իսկ ապրանքներուն համար երկու ամիս։

— Անցեալ շաբթու Խասքիւղ խանը յոյն դրամանենգ մը բռնուեցաւ որ հին դրամափոխութիւն ընելով 20 դուրուշնոց սուտ թղթադրամ կը քշէր։

— Երկուշաբթի օրը ցերեկը ձերմակ փեղոյրով եւ վայելուչ հագուստներով մարդ մը երկու ընկերով Պէյօղլուի շնաղ ճամբուն հայազգի մը տունը կը մտնէ, որուն մէջ ծեր կին մը կար պահապան։ Կինը այս մարդիկը տեսնելով կ'սկսի աղաղակել, բայց ձերմակ փեղոյրով մարդը զանիկա լռեցնելու համար ծոցէն դանակ մը կը հանէ եւ անոր գլխուն քանի մը հարուած կուտայ։ Կինը հետ աւելի ճչելով՝ դրացիներն ու փողոցէն անցնողները կիմանան եւ տունը կը կոխեն։ Գողերուն մէկը կը փախչի [illegible]. միւսը փախած ժամանակը կը բռնուի։ Իսկ ձերմակ փեղոյրով մարդը տանը տանիքը փախչելով հոն պահուըտած տեղէն կը գտնուի։ Այս բռնուած գողերուն մէկը Մալթայի մըն է, եւ միւսը Աւետիս անուն հայ մըն է կըսեն որ նոյն տանը մէջ խոհարարութիւն ըրած է եղեր։ Այս երկու չարագործները տեսչութեան բանտը տարուեցան։

— Երկուշաբթի իրիկուն ժամը երեքին միջոցները Պէյօղլուի շնաղ ճամբուն Էղա Համէսին քարուկիր տուն մը մէջէն բռնկելով այրեցաւ։

Շրջակայ տուներն անվնաս մնացին ամեն կողմանէ հասած օգնութիւններուն շնորհիւ։

— Կը լսենք թէ Պրուսի ջերմուկներն այս օրերս գողերը կոխեր՝ մարդ մը բաղնիքին մէջ խղդեր եւ երիտասարդ մը վիրաւորեր են։

— Մայրաքաղաքիս Փ.....լրագրին անցեալները Հէրսէքի Մօսթար քաղաքէն գրուած նամակ մը հրատարակած էր, որուն մէջ ըսուած էր թէ "տեղւոյս հռոմէական եպիսկոպոսն եւ իր քահանաներն ալ կապուած են Տաճկաց դէմ եւ իրենց վարմունքովը քրիստոնէից իբրու անցը վնաս կը հասցունեն։ Իրենց ժողովրդեանը հարստահարութիւններ կընեն„ եւայլն։

Այս խօսքերուն հաստատութիւն տալու համար Փ.....լին մէջ անցեալ շաբթու հրատարակուած նամակ մը քանի մը անցքեր կը պատմէ, որոց մէջէն հետեւեալը ուշադրութեան արժանի կը համարինք։

"Մաթէօ Բարալիա անուն հռոմէական [illegible] մը՝ որ 40 տարեկան գործաւոր մըն էր որդւոց եւ ընտանեաց տէր, փորհարութենէ ծանրապէս հիւանդանալով, քահանայ մը կանչեց իր վերջին կրօնական պարտաւորութիւնները կատարելու համար։ Տեղւոյն աւագերէցը Հայր Պօլեք անուն՝ հիւանդին այս խնդիրը կատարելու գնաց եւ հետեւեալ օրը Մաթէօ մեռաւ։ Հայր Պօլեք նամակ մը գրելով իմացուց Աւստրիոյ հիւպատոսին թէ վախճանեալը թէպէտ խոստովաներ էր, բայց հաղորդութիւն առած չըլլալով՝ չէր կրնար գերեզմանատան մէջ թաղուիլ։ Ուստի յուլիս 11/23ին Հայր Պօլեք եւ Աւստրիոյ փոխ հիւպատոսը, գերեզմանատան զինուորները եւ քանի մը նաւ Աւստրիոյ հպատակներ վախճանեալոյն մարմինը հանդիսիւ վերուցին եւ տարին թաղեցին . . . գերեզմանատունէն դուրս։

"Քահանային այս ըրած գործը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց ժողովրդեան, եւ պատճառն ալ ան է որ Մաթէօի կինը քահանային ուզած տուրքերէն մէկ քանին վճարել չէ ուզեր։„

— Վենետիկէն յուլիս 23 թուով Թրիեստի Ո.... լրագրին գրուած նամակի մը մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

"Պատուայի անկարող զօրաց Օթեւանին ողորմաբաշխ քահանայն՝ որ 80 տարեկան յարգոյ եւ ամենուն սիրելի ծերունի մըն էր, հիւանդանալով, ուզեր էր իր Հանգարիա բնակող եղբօրորդին հեռագրով քովը կանչել։ Այս բանը տանը մարդոցը եւ իրեն ծանօթ երկու զինուորական քահանայի իմացուց եւ ինքը կէս ժամ ետքը մեռաւ։

Այս ծերը 31 հազար ֆիորինի չափ հարստութիւն ունէր, որ զանազան տեսակ դրամէ եւ արժէթուղթերէ կը բաղկանար։ Ուստի մեծ եղաւ իր բարեկամներուն եւ մանաւանդ Պատուա հասած ժառանգ եղբօրորդւոյն զարմանքը երբոր վախճանեալ ծերունիին քովէն սակաւ փոքր գումար մը զատ բան չգտնուեցաւ։

Եղբօրորդին՝ որ Պատուա գտնուող Հ..... ըսած ձիաւորաց գնդին քահանային տունը հիւր ընդունուեր էր, գալուն երկրորդ օրը հիւանդացաւ։ Իրեն հիւրընկալութիւն ընող քահանան ալ զանիկա Եղբարք Ողորմութեան ըսուած կրօնաւորներուն հիւանդանոցը խրկեց ու, երկու օր ետքը մեռաւ։ Ողորմութեան Եղբայրներն առանց տեղական իշխանութեան իմաց տալու եւ դատաստանական պաշտօնէի մը ներկայութիւնը խնդրելու՝ մեռելոյն գլուխը յօշեցին, ետքը թաղեցին։ Ստամոքսն ու աղիքն ալ՝ որ ետքը ուրիշ տեղ մը թաղուեր էր՝ քիմիական լուծման միջոցներով քննուեր ու թունաւորութեան կասկած մը չէր տուեր կըսեն։

Այսու ամենայնիւ զանազան նշաններ ու զօրեղներ կարծել տուին թէ Հուսարաց գնդին քահանայն վախճանեալ ծերունի քահանային հարստութիւնը [illegible] պահեր էր։ Ասոր վրայ տեղական իշխանութիւնը յիշեալ քահանային տունը խուզարկութիւն ընելով՝ վերոյիշեալ հարստութիւնը ամբողջ գտնուեցաւ։ Մետաղեայ դրամները հողի տակ թաղուած էին, եւ թուղթէ արժէքներն ալ Աւետարանի մը եւ Սուրբ խորհրդոց տապանակի մը մէջ պահուած էին։ Քահանայն խոստովանեցաւ որ այն ստակներն ու թուղթերը ինքը դրեր էր այն տեղերը. բայց պատճառեց թէ վախճանեալ ծերունի քահանան իրեն յանձներ էր այն ստակը որ եղբօրորդւոյն տայ, եւ թէ որ անիկա Հանգարիայէն չգայ՝ իրեն ըլլայ։ Երբ եղբօրորդին ալ Հանգարիայէն գալուն պէս մեռնելով՝ ստակներն իրեն մնացեր էր։

Ճիզուիթ հայր մըն ալ՝ որ քննիչ դատաւորէն յատուկ կոչուած է, շատ մը ոսկի դրամներ տուաւ անոր որոնց որպէս թէ մարդ մը խոստովանաբար իրեն տուեր է ըսելով թէ վախճանեալ քահանային ստակներն են, որ այն ստակը իր մեռնելէն ետեւ դատաստանական ատեանին յանձնէ։

Յայտնի է որ հասարակաց կարծիքն ահաւոր եւ ամենածանր ամբաստանութեանց նիւթեր կը գտնէ այս եղելութիւններուն մէջ։ Պատուայի դատաստանական ատեանը քահանային եղբօրորդւոյն նեխեալ մարմինը գերեզմանէն հանել տուաւ եւ փորոտիքին մնացորդը քիմիագէտներու յանձնեց դատաստանական քննութիւն մը ընելու համար։ Հիմա այս քննութեան արդիւնքին կսպասուի ամենամեծ հետաքրքրութեամբ։

Չիմացուեցաւ թէ ծերունի քահանային մարմինն ալ դատաստանական քննութեան յանձնուեր է՝ ստուգելու համար թէ արդարեւ կաթուածահար եղեր է՝ ինչպէս որ քովը եղողները կը հաստատեն։

Ահա ասոնք են այս ծածկախորհուրդ անցքին պարագաները, որ բոլոր ժողովրդեան մտադրութիւնը խիստ շատ գրաւած է եւ ամենաբարակ խուզարկութիւններ կը պահանջէ քաղաքական իշխանութեան կողմանէ։

— Տրապիզոնէն մեր արդէն թղթակիցը լուր կուտայ, թէ Օզմիանցի Աստանդեան մեծապատիւ մահտեսի Գրիգոր աղան՝ Տրապիզոնի վարժարանին հազար դուրուշ նուէր յուղարկեր է աղքատ աղայոց գիրք բաժնելու համար։ Դարձեալ Հայաստանի մէկ քանի գաւառաց քննիչ արժանապատիւ Տ. Ղազար վարդապետը 1000 դուրուշ շնորհեր է Տրապիզոնի Ամենափրկչի վանքին որ այս օրերս ՚ի հիմանց կը նորոգուի։

— Պէռլինէն օգոստ. 2 թուով գրուած նամակ մը հետեւեալ կարեւոր գողութիւնը կը պատմէ որ Սիլեզիայի երկաթուղւոյն կայարանը եղեր է։

Ռուսօտեան շոգեկառքերն հասած ատենը, Նամակատան գործակալներու համազգեստ հագած մարդ մը երկաթուղոյն կայարանը ներկայացաւ թղթատարութեանց վերատեսչին կողմանէ հրաման տանելով՝ որ այն շոգեկառքով եկած բոլոր սակն իրեն յանձնեն: Այս հրամանը անմիջապէս կատարվեցաւ: Ըսակներն ամբողջ անոր յանձնեցին: Երթալու ժամանակը պատուիրեց երկաթուղոյն ներսի դուրսի գործերուն ըզբաղող գործակալին որ ժամը մէկին նամակատունը երթայ, որպէս զի քանի մը անկանոն կերպով խրկված նիւթեր կարգի դրվելուն ներկայ գտնվի: Գործակալը ժամը մէկին նամակատունը գնաց, բայց մէկը չկրցաւ գտնել որ իրեն պատասխան տայ: Յանդուգն գողը անյայտ եղեր էր 30 պարկ դրամ տանելով, որոց մէջ ոմանք կըսեն 300 հազար թալէր, ոմանք ալ կըսեն մէկ միլիոն թալէր կար:

Այս գողը գտնելու համար մինչեւ հիմա եղած խուզարկութիւններն անօգուտ եղան:

— Հոլանտայի Ամստերտամ քաղաքին Սկովեան բողոքականաց եկեղեցւոյն մէջ օգոստ. 2ին հետեւեալ կարգէ դուրս դէպքը պատահեցաւ:

Շվարձ անուն հովիւը կամ երէցը ամպիոնն ելեր քարոզ խօսելու կը պատրաստվէր: Նոյն միջոցին պատանի մը ելաւ ամպիոնին աստիճաններէն վեր եւ դուռը բանալ ուզեց: Շվարձ եւեւը դառնալուն՝ պատանին դաշոյն մը հանեց ու երէցը կուրծքէն ու թեւէն զարկաւ ըսպաննեց: Մարդասպան պատանին իսկոյն բռնըվելով դատաստանի մատնըվեցաւ:

Հոլանտայի Հենդերսբուրգ լրագիրը կըսէ թէ տասնեւհինգ օր առաջ Ամստերտամի հրէից սինակոկային մէջ բողոքական գիրքեր խրկըված ու բաժնըված ըլլալով, մեծ գրգռութիւն ծագեր էր հրէից մէջ: Վերջիշեալ պատանին ալ հրեայ ըլլալով՝ կերեւի որ վրէժխնդրութեան համար բողոքականաց հովիւը զարկեր է իրենց եկեղեցւոյն մէջ:

— Նորակերպ մրջնաբոյն: Մօտերս տանտէր մ'իր տան մէջի մկերը ջնջելու համար հետեւեալ միջոցը գործածեց որ շատ յաջող ելք ունեցաւ. Գլխաւորաբար յարկամէջը(Թավան Եւի)սա անասուններով լեցուն էր, անոր համար բարակ չուանի մը ծայրը կարթ (օլթա) մը կապեց վրան խորոված պանրի կտոր մ'անցուց ու վերէն այնպէս կախեց, որ կարթը գետնէն քիչ մը բարձր մնայ: Մկերէն մէկը պանրի հոտէն հրապուրված՝ եկաւ վեր ցատքեց եւ զանիկայ խածաւ, բայց բերանը կարթին անցնելով անկէ կախուած մնաց: Իր հանած դղրդիւնն ու աղաղակը միւս մկերն այնպէս զարհուրեցուց որ ամէնը նոյն տնէն փախան ու վրաչինեբուն տունը տարածուեցան:

Նուրով

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ԹԻՄԻԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՌՕՏ

ՀԱՄԱՌԱԿԱՑ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ... է որ Իզմիրի մէջ հրատարակվեցաւ մեծարգոյ Գալուստ աղա Կոստանդեան ուսումնական պատանիին աշխատասիրութեամբն եւ ծախիւքը:

Կը գտնըվի մայրաքաղաքս Մէրճանը Գ. Յարութիւն Մարգարեանին գրատունը:

Համառակաց Թանգարանը ձրի նուիրված է Ազգին:

ՏԱՆՈՒ ՑՄՈՒՆՔ

Բժիշկ Մէրլինօ անուն Իտալացի վարպետ մը՝ որ Նաբօլիի համալսարանէն պատուանշան ըստացած է մարմնոյ արտաքին հիւանդութիւններ ը բժշկելու մասին ունեցած ճարտարութեանը համար, ինչպէս են խոյլ (արաճա), պալար, վէրք եւ այլն, մայրաքաղաքիս մէջ գարմանալի եւ կարգէ դուրս փորձեր ցոյց տուաւ իր ճարտարութեանը: Ս. Պ. տիկինը 28 աւուր մէջ բժշկեցաւ իր ձախ ստինին մէջ ունեցած կարծր եւ անցաւ այտուցէն որուն դէմ երկու տարի շարունակ ամէն 'ի գործ դրված դարմաններն ու դեղերն անօգուտ եղեր էին: Գաղղիոյ նամակատան մօտ բնակեալ Փ. Փ. տիկինը՝ որ 25 խոյլ եւ երեք խորունկ վէրք ունէր 6 տարիէ 'ի վեր եւ մահուան դուռը հասած՝ էր՝ 3 ամսոյ մէջ բժշկվեցաւ: Ուրիշ շատ անձինք ալ՝ որոց անունն ու տեղը վերյիշեալ վարպետը պիտի ծանուցանէ՝ զանազան այս կերպ հիւանդութիւններէ բժշկեցան: Զինքը գտնել ուզողը Պէյօղլու Օթել տ'Անկլըթէռ բնված մեծ օթեւանին դիմացը Քաղինէ Իթալեէն բնված սենեակը հարցընելով կրնայ գտնել: Աղքատները ձրի կը դարմանվին:

ՆԻՒՍԻՆ

Անուշահոտ եւ առողջապահ քսակ, որ թօալէթի, բերնի խնամքներու եւ բաղնիքի համար ամենօգտակար կերպով կը գործածվի: Վերջին սատրճան ամբիչ, զովարար եւ գարշահոտութեանց վնասակարութիւններէն պաշտպանող է, եւ մարդկային մարմնոյ մորթը գեղեցկացնելու եւ առողջապահելու գերազանց յատկութիւնը ունի:

Կը ծախվի մայրաքաղաքս Մահմուտ փաշան՝ Եըլտըզ խանին վերի քովը փողոյին ծայրը Ալաճաճեան ընկերութեան խանութները:

ԼԷ ԱՆԹԻՖԷԼԻՔ

Ուրիշ մը ջուրի հետ խառնած քսելով՝ կը բժշկէ ու անհետ կընէ մարդոյ երեսին վրայ եղած կարմիր բիծերը, ցաները, թեփերը, պիսակները, սեւ նիշերը, արեւէ կամ հովէ պատճառեալ սեւութիւնները, մանր ուռեցքները, խորշոմութիւնները, դիպուածական գոյները, եւ փայլուն ու առողջ կարմրութիւն մը տալով մորթը կը փափկացնէ ու կը գեղեցկացընէ:

Կը ծախվի մայրաքաղաքս Մահմուտ փաշան Եըլտըզ խանին վերի քովի փողոյին ծայրը Ալաճաճեան ընկերութեան խանութները:

Յորքի Ս. Մ. Մինասեան եւ ընկերոց մաղազան կը գտնուի Ամերիկայի ամեն տեսակ ... եւ ... ժամացոյցներ. եւս եւ ... եւ ... Նաեւ Ամերիկայի եւ Անգլիայի ... (...) ... ... եւ ... Անգլիոյ ... եւ ... ... (...). Խօսվածքի համար ... ... :

Նորաձեւ բոյն մը ... (...) ... եւ ... համար:

Զէնֆիրլիխանին եւեւ ... Կ...:

Զանազան տեսակ պատի թուղթեր խիստ աժան տեսակներէն՝ մինչեւ ամենէն ընտիր եւ բարձր տեսակները Եւրոպայէն բերել տրված՝ չափաւոր գնով կը ծախվին Պահճէ խարուն Համիտէի Խմարեթին դրանը քովի մաղազան:

Աս լրագիրը շաբաթը անգամ մը կ՚ելլէ հինգշաբթի օրերը: Ով որ ուզէ կրնայ ստորագրվիլ, Կ. Պօլիս՝ Չինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը: Իսկ դուրսերը հոգաբարձուներն են.

Իզմիր՝ Սարգիս աղա Աղաբեկեան.

Անդրիանուպօլիս՝ Գէորգ աղա Տէրունեան.

Տրապիզոն՝ Պօղոս աղա Կիւրճեան.

Թոխաթ՝ Մահտեսի Յակոբ աղա Աղաջանեան.

Կարին՝ Սարգիս աղա Խօսրովեան.

Եոզ՝ Յակոբ աղա Պըյըգլեան.

Պրուսա՝ Յակոբ աղա Մանի.

Հալէպ եւ Ուրֆա՝ Յօհաննէս աղա Պիւրըճեան.

Գրուսա՝ Մահտեսի Յովսէփ աղա Գունիլեան.

Եգիպտոս՝ Մկրտիչ աղա Բէկեան.

Նիկոմիդիա՝ Գ. Տ. Մուրատեան.

Թեքիրտաղ՝ Թադէոս աղա Ֆէօլեան.

Վան՝ Գ. Մկրտիչ Տ. Աւետեան.

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրվիլ ուզողները՝ այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԳԱՄՊԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ

ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ ԱՌԱՆՑ ՍՔՕՆԹՕՅԻ

12 ՕԳՈՍՏՈՍ

		Ղուրուշ
Լոնտրա 31 օր պայմանաժամ		
„ 3 ամիս	„	175
Փարիզ	„	276
Մարսիլիա	„	276
Ամստերտամ	„	
Վիեննա	„	
Թրիեստ	„	
Լիվօռնօ	„	
Ճենովա Լ. Ն.	„	
Օտեսա	„	

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ

13 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	160	
Անգլիական լիրա	174	20
Գաղղիոյ 20 ֆրանքնոց ոսկի	140	20
Ռուսաց բօլէմբերիալ	142	
Աւստրիոյ ֆլորին	81	20
„ Մաճար	80	
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	42	
„ Արծաթ	31	30
Հինգ ֆրանքնոց արծաթ	35	
Գուրուշնոց	27	20
Գօլօնաթօ	40	
Բէշլիք	36	
Սօֆօրին	240	
Մահմուտիէ ոսկի	155	
Հինգնոց թանկնոց, հայրիէն	515	

Կ. ՊՕԼԻՍ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն Բուրկազ	„	„	34	35
„ Խոմայլըք	„	„	42	45
„ Կալաչէ	„	„		
„ Թագանրօկ	„	„	42	46
„ Իզմայիլ եարեառ		„	30	32
„ Բուրկազի եարեառ		„	34	
Եգիպտոսի Կալաչէ			25	26
„ Անատօլուի		„		
Գարի Բուրկազի		„	19	21
Բրինձ Ռէշիտ		„	4	20

Վաճառանոցիս մէջ կայ ընդամէնը 120,000 քիլէ ցորեն եւ 60,000 քիլէ գարի:

ՄԻՍԵՂԷՆ

Սէլէ Ա. տակ	Բեքեն ղուշ	500-510
„ Բ. „		450-460
Մէլշանտա կարս		450-460
„ „		430-440
Համա երկայն ըմբեր		490-510
„ „ ճերմակ		470-480
Տէմիրտաշ		610-630
Պարակաատանի ճերմակ հօխան		220-230

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՔ

(ԳԱՆԹԱՐԻՑԷ)

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		ղուշ քէյ	ղուշ քէյ
Աֆիոն	հօխան	400	
Թիֆթիք Էնկիւրիւ		42.	
Բուրդ (Եափաք) Բուրկազ		10	
„ Լատօյգոծ	„	15.	
Մեղրամոմ		32	33
Ճէհրի Էնկիւրիւ		6	7
Գիտոր (Մազը) ոչ		17	
Մահմուտիէ Անատօլու արեւելքէն		400.	
Պէյնիրի ճերմակ պէտրիւ	հօխան	25.	35
Բամպակ Իզմիրի	„	9.	10

Ձէթ Այվալըք	հօխան	7,	
Ապա (Սագըզ) Պրանտի		6,	7,
Ալ ֆօս			7 20

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ	
Խոյթէֆ			
Ռուս եւ Պրաբօ Ա. տակ 100 հօխ		980	1050
Շաքար			
Անգլ. Գլ. 6—10 լիտր		560	
Անգլ. եւ Հոլ. քէ. Ա. տակ. „		410 . 420	
		ղուշ. քէյ.	ղուշ. քէյ.
Պղպեղ (Պիպեր)	հօխայ	10	
Գարուֆ (Քարանֆիլ)	չէօ	38	40
Մեխակ (Գարընֆիլ)		7, 20	8

Ներկեղէնք

Լեղակ (Չիվիտ)			
Պենկալը	հօխ. ղուշ	170	180
Սպիտակատեղ (Իսպահանի)		190	410
Որդան Կարմիր (Գրըմըզ)		55	115

Մետաղեղէնք

Անագ (Քալայ)	քէնթ. ղուշ	1200	
Երկաթ Անգլ.			
Երկաթեայ (Լամա) թելերայէ,		93	95
թասախտակ: քէնթ ղուշ			
Ցինկ (Տէնէքէ) թիթեղար „		97	100
Տախտակ Թիւ 1-12		170	175

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՅԻ ԳԻՆԵՐԸ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՆ 147 ՂՈՒՌՈՒՇ

ՀԱՇՈՒԵԼՈՎ

Լայնք	Երկար		Գին ղուշ
2	20	Սէրտան ճերմակ	22 . 25
կէսնոց	„	Սովորական „	26 .
„	„	„ ծանր Բաբաղը	29 . 30
6	„	„ ճերմակ	35 .
2 չէրեք	„	„ „	. 43
2 „	„	Ջանֆեսը „	26 . 27
կէսնոց	„	„ „	28 .29
5	„	„ „	30 . 31

Ամերիկայի Պէզէրեան

Լայնք	Երկար	Լէյրա		Գին
2 ...	24	3	Թ. մարքա նեղ	30
„	„	5	„ լայն	45 . 46
„	„	6	„ „	54 . 55
„	„	„	ծանր մաճառք	70 . 75
եառտոց .	36	6	ամերիքան նեղ	55 . 58
5	„	8	„ լայն	73 .
„	„	7	„	67 .
7 „	28	11	„	100
կէսնոց	36	11	Թիկէ քենար	110 . 115

Խասորլըեայ Պէզէրեան

Լայնք	Երկար			Գին
5 ...	12	Բաթիսթա	ճերմակ	33 . 35
2 չէրեք	24	„	կէֆտէ	55 . 60
9 ...	„	Պաշէ „	բէզ	30 . 32
„	„	„ „	չէֆտէ	60 . 65
կէսնոց	38	Պրուլիօթ	ճերմակ	55 . 65
6 ...	„	Խասա „	„	100. 115
կէսնոց	40	Մադաբօլ	„	45. 100
5 ...	„	„	„	90. 120
6 „	„	„	„	110 . 130
կէսնոց	37	Ներկըված	„	50 . 55
2 ...	24	Սպիտօ ճերմակ		24 . 37
27 „	„	Սարեն „	„	3 .
6 ...	Պրատէքէ	„	„	4 . 1/2
„	եաթալըք	„	„	4 . 1/2
կանփաննոց քէէ		„	„	5 .

Հասարակ մանած:

		ղուշ
Սպայ մանած	8 14	20
Եւրոպայ		24

Չիթի Պէզէրեան

Լայնք	Երկար		Գին
7 ...	20	Թաարանսի պասմա	34 . 35
„ „	„	Լամփէր „	46 . 48
„ „	„	ավլանաալպասմա չարշը	100. 110
2 ...	10	Պասմա ֆէրամիշ շալ	12 . 13
„ „	„	Զանազան Լաքիա	16 . 20

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Կ. ՊՕԼԻՍ. ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ